

YANGI O‘ZBEKISTONDA ISLOM KAPITAL BOZORIDAGI
MAHSULOTLARNI JORIY ETISH:(BANK SEKTORIDA) ISLOMIY
QIMMATLI QOG‘OZLAR (SUKUK OBLIGATSIYASI) HAQIDA.

Muallif: Esanov Shoxruxbek Ulug'bek o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Menejment fakulteti

“Korporativ boshqaruv” yo‘nalishi bo‘yicha 4-kurs talabasi,

sh.esanov@tsue.uz.

Ilmiy rahbar: Ibragimov G'anijon G'ayratovich

Qo'shma ta'lim dasturlarini muvofiqlashtirish markazi boshlig'i -

Innovatsion Menejment kafedrası dotsenti Phd, Toshkent davlat iqtisodiyot

universiteti, g.ibragimov@tsue.uz

Annotatsiya: *Maqolada Yangi O‘zbekiston iqtisodiyotida islomiy moliyaviy instrumentlar, xususan islomiy qimmatli qog‘ozlar (Sukuk obligatsiyalar) tizimini joriy etishning zarurati, imkoniyatlari va istiqbollari tahlil qilinadi. Xalqaro ekspertlar tavsiyalari, ilg‘or tajribalar va mahalliy sharoitdagi huquqiy asoslar tahlil etilib, amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *Yangi O‘zbekiston, Xalqaro hamkorlik, islom moliyasi, sukuk obligatsiyalari, kapital bozori, halol sarmoya, shariat tamoyillari.*

Аннотация: *В статье анализируется необходимость, возможности и перспективы внедрения исламских финансовых инструментов, в частности исламских ценных бумаг (сукук-облигаций), в экономику Нового Узбекистана. Рассмотрены рекомендации международных экспертов, передовой опыт и правовые основы в местных условиях, а также разработаны практические предложения.*

Ключевые слова: *Новый Узбекистан, международное сотрудничество, исламские финансы, сукук-облигации, рынок капитала, халяльные инвестиции, принципы шариата.*

Abstract: *The article analyzes the necessity, opportunities, and prospects of introducing Islamic financial instruments, particularly Islamic securities (Sukuk bonds), into the economy of New Uzbekistan. It examines international experts' recommendations, best practices, and local legal frameworks, and provides practical proposals for implementation.*

Key words: *New Uzbekistan, international cooperation, Islamic finance, Sukuk bonds, capital market, halal investment, Sharia principles.*

Kirish: So‘nggi yillarda O‘zbekiston iqtisodiyotida chuqur strukturaviy islohotlar amalga oshirildi. Kapital bozorini rivojlantirish, investorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratish va xalqaro moliya tizimiga integratsiya qilish — Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasining asosiy ustuvor yo‘nalishlaridan biridir.

XXI asrning global iqtisodiy jarayonlari shuni ko‘rsatmoqdaki, moliya tizimi endilikda faqat foyda keltiruvchi mexanizm emas, balki axloqiy, ijtimoiy va ekologik mas‘uliyatni ham o‘z zimmasiga oluvchi kuchga aylanmoqda. Ana shunday davrda Islom moliyasi – shariat tamoyillariga asoslangan, halollik va adolatni iqtisodiy muhitga olib kiruvchi barqaror tizim sifatida ilgari surilmoqda. Yangi O‘zbekiston sharoitida bu g‘oya yanada dolzarb tus olmoqda. Islom kapital bozori — bu shariat tamoyillariga asoslangan, foiz, noaniqlik va qimordan xoli bo‘lgan moliyaviy tizimdir. Ushbu tizimda foyda va zarar sheriklik asosida taqsimlanadi, investitsiyalar esa real aktivlar bilan ta‘minlanadi. Bu jihatlar uni an‘anaviy kapital bozoridan ajratib turadi. Mamlakat iqtisodiy siyosati endilikda faqat raqamlar va ko‘rsatkichlarga emas, balki inson qadri, ijtimoiy adolat va barqarorlik falsafasiga asoslanmoqda. Islom kapital bozori, ayniqsa (Sukuk obligatsiyasi) — islomiy qimmatli qog‘ozlar tizimini rivojlantirish, O‘zbekistonda Xalqaro hamkorlik aloqalarini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi. Sukuk investorni real aktivlarga sherik qiladi, risk va foyda o‘rtasida adolatni ta‘minlaydi, va eng muhimi — kapitalni halol iqtisodiy faoliyatga yo‘naltiradi. Bugungi kunda dunyo moliya bozori tobora “halol” yo‘nalishga burilmoqda. Malayziya, Indoneziya, BAA va Saudiya Arabistoni tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, islomiy kapital bozori iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish bilan birga ijtimoiy mas‘uliyat va barqaror rivojlanishni ham ta‘minlaydi. Shu bilan birga, “yashil sukuk”, “ijtimoiy sukuk” va “raqamli sukuk” kabi innovatsion g‘oyalar muhokamaga kiritilmoqda. Bu esa Yangi O‘zbekistonni Markaziy Osiyoda islom moliyasi markaziga aylantirish sari qo‘yilgan ilk qat‘iy qadamdir. Eng muhimi, islom kapital bozori O‘zbekiston uchun nafaqat moliyaviy vosita, balki kelajak iqtisodiy modelining falsafasidir — unda halollik, hamkorlik va barqarorlik asosiy qadriyatlarga aylanadi. Bu g‘oya faqat yangi investitsiya imkoniyatlarini emas, balki milliy iqtisodiy mustaqillikning ma‘naviy poydevorini ham yaratadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili -Adabiyotlar tahlili (onlayn manbalar asosida)

Islom kapital bozori, xususan, sukuk joriy etish bo‘yicha xalqaro va mahalliy manbalarda chuqur ilmiy tahlillar mavjud:

1. AAOIFI – Shari‘ah Standards SS 17 “Investment Sukuk”
<https://aaoifi.com/ss-17-investment-sukuk/?lang=en>

Bu hujjatda sukukning shariat asoslari, egalik huquqlari, real aktivlar bilan bog‘liqlik tamoyillari va investor himoyasi yoritilgan. O‘zbekiston uchun normativ asos sifatida muhim.

2.Asadov&Turaboev(2024)<https://ajee-journal.com/legal-challenges-hindering-the-development-of-islamic-finance-in-uzbekistan>Islom moliyasining O‘zbekistondagi huquqiy to‘siqlari va takliflarini tahlil qiladi.

3. ArXiv – The Convergence of Blockchain and Islamic Economics (2025)<https://arxiv.org/abs/2501.02263>

Raqamli sukuk va blokcheyn asosidagi shaffof investitsiya mexanizmlarini o‘rganadi. Bu innovatsion g‘oya O‘zbekiston uchun istiqbolli yo‘nalishdir.

Tadqiqotning maqsadi - Ushbu tadqiqotning maqsadi — O‘zbekiston Respublikasida islom kapital bozorining, xususan, islomiy qimmatli qog‘ozlar (sukuk) tizimini joriy etish orqali iqtisodiy barqarorlik va moliyaviy inklyuzivlikka erishish, milliy investitsiya muhitini diversifikatsiya qilish hamda uni xalqaro standartlar — AAOIFI va IFSB talablariga mos ravishda takomillashtirish imkoniyatlarini o‘rganishdan iborat.Shuningdek, tadqiqotning asosiy yo‘nalishi Yangi O‘zbekiston sharoitida halollik, barqarorlik va ijtimoiy mas’uliyat tamoyillariga asoslangan moliya tizimini shakllantirish, sukuk mexanizmini raqamli texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish va islomiy kapital bozori orqali milliy iqtisodiyotning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga hissa qo‘shish strategiyasini ishlab chiqishga qaratilgan.

Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek:“Yangi O‘zbekiston — halollik, adolat va mas’uliyat tamoyillariga asoslangan davlat bo‘lishi kerak.”

Islom moliyasi ana shu qadriyatlar bilan uyg‘unlashgan holda, moliyaviy adolatni ta’minlash, sarmoyani real sektor bilan bog‘lash, hamda xalqaro ishonchni oshirish vositasi sifatida e’tirof etish mumkin.

Metodologiya - “Bozor iqtisodiyoti sharoitida Islom Moliyasini O'zbekistonda Joriy etish chora-tadbirlarini joriy etish strategiyasi” asosiy manba sifatida o‘rganildi. Shuningdek, Islom taraqqiyot banki, Jahon banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (EBRD) hamda xalqaro tahliliy hisobotlarning ma’lumotlari solishtirma tahlil usuli bilan qayta ishlanib, Islom Moliyasi loyihalarning iqtisodiy samaradorligi baholandi.

Natijalar -1-jadval. An’anaviy va Islomiy moliya tizimi farqlari.

Asosiy mezon	Foiz (Riba)		
An’anaviy moliya	Ruxsat etiladi	Risk Bir tomonlama	Aktiv asos Har doim

		Ta’qsimlana di	shart emas
Islomiy moliya	Man etiladi.	Maqsad Maksimal foyda Halollik va adolat	Aktivga asoslangan

2. Islomiy qimmatli qog‘ozlar (Sukuk) mohiyati va turlari

Sukukning kelib chiqishi, ma’nosi (arabcha “sertifikat” so‘zidan).

Sukuk va obligatsiya o‘rtasidagi asosiy farqlar.

Asosiy turlari:

Ijara Sukuk – ijaraga asoslangan aktivlar.

Murabaha Sukuk – savdo asosidagi moliyalashtirish.

Musharaka va Mudaraba Sukuk – sheriklik asosidagi investitsiya.

Green Sukuk, Social Sukuk — zamonaviy yo‘nalishlar.

Sukuk chiqarish (emissiya) bosqichlari va shariat kengashi roli.

Muhokama

Abu Yusuf Yaqub ibn Ibrohim al-Kufiy. “Kitob al-Xaraj” (Al-Kharaj)

Asosiy g‘oya: VIII asrda yozilgan bu asar – islomiy iqtisodiyotning birinchi nazariy manbalaridan biri bo‘lib, davlat moliyasi, soliqlar, yer rentasi va adolatli boshqaruv tamoyillarini shariat asosida yoritadi.

Muallif fikrlari:

“Adolatli soliq tizimi davlat barqarorligi garovidir.

Moliyaviy siyosatda “zulm va ortiqcha yuklama” man etiladi.

Islomiy moliyaning asosiy printsiplari – mulkni muhofaza qilish, halol savdo, foyda-zararni adolatli taqsimlash”.

25

Amaliy ahamiyati: O‘zbekistonda soliqqa oid islomiy yondashuv (masalan, zakot, ushr, halol daromadlar) bozor iqtisodiyoti bilan uyg‘unlashtirishda “Al-Kharaj” asari qadimiy nazariy asos sifatida qimmatli manba.

²⁵ Tarjimon: A. Mannapova.

Toshkent: Xalqaro Islom Akademiyasi nashriyoti, 2021. — 240 bet.

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. “Qarz va unga oid masalalar”
Asarda qarzning shariatdagi huquqiy maqomi, riba taqiqlari, “halol qarz”
va “Murabaha” kabi amaliy modellar tushuntiriladi.

Shayx qarzni “muhtojni yengillatish vositasi” deb ta’riflab, foyda
keltiruvchi qarz (foizli kredit)ni taqiqlaydi.

26

“Bank krediti” islomiy jihatdan moliyaviy xizmat emas, balki riba deb
hisoblanadi.

Amaliy tahlil:

O‘zbekiston bank tizimida foizli kreditning keng qo‘llanilishi islomiy
moliya tamoyillariga zid. Shu sabab, Shayx asari islomiy bank amaliyotlarini
joriy etishda shariat ekspertiza asoslarini belgilab beradi.

Xulosa va takliflar. O‘zbekiston iqtisodiyoti 2025-yilda yengil sekinlashuv
bilan birga barqarorlik ko‘rsatkichlarini saqlab qolmoqda. Masalan,
International Monetary Fund (IMF) ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda real YaIM
6.5% o‘shib, 2025-yilda taxminan 6 % darajasida bo‘lishi kutilmoqda. Takliflar
Davlat sektori ishtirokini bosqichma-bosqich qisqartirish va xususiy sektorni
rag‘batlantirish. Shu jumladan, davlat korxonalari uchun yakuniy rebrand va
xususiylashtirish jarayonlarini tezlashtirish. Shariatga muvofiq moliya
vositalarini (masalan, islomiy qimmatli qog‘ozlar, sukuk) joriy etish orqali
investitsiya muhitini diversifikatsiya qilish. Bu yangi sarmoya oqimini jalb
qilishga yordam beradi. Milliy eksportni oshirish strategiyasini kuchaytirish:
yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarish, logistika va
infratuzilmani takomillashtirish orqali “markaziy tranzit davlat” salohiyatidan
to‘liq foydalanish. Inflyatsiyani pasaytirish uchun makro-va-ro-tlar siyosatini
yanada qat’iylashtirish: markaziy bankning mustaqilligi kuchaytirilsin,
monetar vositalar afzal ko‘rilsin. Raqamli iqtisodiyot va moliya
texnologiyalariga (FinTech) sarmoya qo‘yish: bu, ayniqsa yoshlar va kichik-o‘rta
bizneslar uchun imkoniyatlar eshigini ochadi va iqtisodiy barqarorlikni
mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. [AAOIFI \(Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions\).](#)
[Shari’ah Standard No. 17: Investment Sukuk.](#)
2. [IFSB \(Islamic Financial Services Board\).](#)

²⁶ Toshkent: Hilol Nashr, 2014.

Islamic Financial Services Industry Stability Report – 2024.

3. Asadov, T. & Turaboev, A. (2024).

Legal Challenges Hindering the Development of Islamic Finance in
Uzbekistan.

Academic Journal of Economic Education.

4. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya vazirligi. (2023).

Islom moliyasini rivojlantirish konsepsiyasi. <https://www.mf.uz>.

